

ואתחנן (76)

לֹא תִסְפוּ עַל הַדָּבָר אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַנֵּה אֶתְכֶם וְלֹא תִגָּרְעוּ מִמֶּנּוּ (ד, ב).

יש לומר: האדם יש בו רמ"ח אברים, כנגד רמ"ח מצוות עשה. והנה אם יבוא האדם להוסיף מצוה בתורה ולומר שיש רמ"ט, הרי בכך גופא הוא נותן חסרון וגרעון באיבריו. שנמצא שהוא חסר אבר, שהרי יש בו רק רמ"ח אברים. וזהו שאמר: "לֹא תִסְפוּ", מצוה נוספת "עַל הַדָּבָר אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַנֵּה אֶתְכֶם", על רמ"ח מצוות, והטעם הוא משום, "וְלֹא תִגָּרְעוּ", והיינו שעל ידי שתוסיפו עוד מצוות, אתם עצמכם תהיו נגרעים מ"מנו", דהיינו מחמת אותה מצוה שהוספתם.

רב יששכר שאול רובין זצ"ל בספרו שניס מקרא בשם "תורה אור"

כל אבר נוטל תיבה ומתרפא בו

וְאַתֶּם הַדְּבָקִים בֵּה' אֱלֹהֵיכֶם תִּימִים פְּלִקִּים הַיּוֹם (ד, ד)

בפסוק זה ישנו רמז מענין לדברי חז"ל, אודות ההלכה שעל המתפלל לסמוך את התיבות "ה' אלוקכם אמת" להמשך התפילה "אמת ויציב", כמאמר הגמרא (ברכות יד:). הלכה כרבי יהודה דאמר: בין אלוקיכם לאמת לא יפסיק. הטעם להלכה זו הוא, שבקריאת שמע ישנן רמ"ה תיבות, וכדי שישלמו לרמ"ח, וישנו לרמ"ח אברי האדם רמ"ח מצוות עשה, הוסיפו חז"ל עוד שלוש תיבות "ה' אלוקיכם אמת" המשלימות למנין זה. ובטעמי רבי יהודה החסיד מופיע שלצורך זה הוסיפו את התיבות ק-ל מלך נאמן. המ"ב (סימן סא ס"ז) מבאר שחז"ל קבעו זאת מאחר שכל תיבה מרפאה אבר אחרד בגוף, וז"ל: איתא במדרש הנעלם פתח ר"י ואמר: רפואות תהי לשרך ושקוי לעצמותיך, התורה היא רפואה לגוף ולעצמות בעולם הזה ובעולם הבא, דאמר ר' נהוראי אמר ר' נחמיה: בקריאת שמע יש רמ"ח תיבות כמנין איבריו של אדם, והקורא ק"ש כתיקונו כל אבר ואבר נוטל תיבה אחת ומתרפא בו, ודא רפאות תהי לשרך.... ומבאר בעל ההפלאה בסיפרו "פנים יפות", שהדברים נרמזים בפסוק: "וְאַתֶּם הַדְּבָקִים בֵּה' אֱלֹהֵיכֶם", "וְאַתֶּם" אלו אותיות "אמת", ועל יד כך שתבה זו של "אמת", "דְּבָקִים", דבוקה ומחוברת "בֵּה' אֱלֹהֵיכֶם", בתיבות "ה' אֱלֹהֵיכֶם", התוצאה המתרחשת היא "תִּימִים פְּלִקִּים הַיּוֹם", זוכים לחיים לכל האברים, וכל הגוף חי היום ובכל יום.

ומתוך האור

וְאַתְחַנֵּן אֶל ה' בְּעַת הַהוּא לֵאמֹר (ג, כג)

ארבע תנאים נדרשים מהאדם בתפילתו, כדי שתתקבל. א) שיתפלל מתוך שברון לב, כעני הדופק על הפתח, כלשון הכתוב במשלי (יח, כג) "תחננונים ידבר רש". ב) שיתפלל שתקויים בקשתו מצד מידת הרחמים. ג) שיהיה זה זמן ראוי לקבלת התפילה כנאמר: "ואני תפילתי לך ה' עת רצון". ד) שתהיה תפילתו בלשון מפורשת, שאינו סובלת פירוש שאינו הגון. על כן אמר משה רבינו: "ואתחנן" בלשון תחנונים. "אל ה'" ממידת הרחמים. "בעת ההיא" בעת הידועה לקבלת התפילה שהיא עת רצון. "לאמור" תפילה מפורשת וברורה.

אור החיים הקדוש

וְאַתְחַנֵּן אֶל ה' בְּעַת הַהוּא לֵאמֹר (ג, כג)

"וְאַתְחַנֵּן אֶל ה'" למה, כדי שיכנס לארץ (ילקוט שמעוני רמז תתיב). מה רצה הילקוט ללמדנו בזה. ונראה, דהנה רש"י פירש: לאמור, זה אחד משלשה מקומות שאמר משה לפני המקום, איני מניחך עד שתודיעני אם תעשה שאלתי אם לאו. מקום נוסף שנאמר בו ע"פ כוונה זו 'לאמור' בפרשת בהעלותך (במדבר יב, יג), דכתיב: "וַיִּצַעַק אֵל ה' לֵאמֹר אֶל-נָא רַפָּא נָא לֵה". ופירש"י: לאמור מה תלמוד לומר, אמר לו, השיבני אם אתה מרפא אותה אם לאו. ע"כ הקשו המפרשים, דהא בגמרא (ברכות לד:) איתא שרבי חנינא בן דוסא ידע על פי תפילתו אם היא מקובלת או לא, דאם היתה תפילתו שגורה בפיו ידע שהיא מקובלת, ואם לאו ידע שהיא מטורפת ואינה מקובלת. ולכאורה א"כ אף משה רבינו היה יכול לבדוק עפ"ז, ומדוע היה צריך לומר השיבני אם אתה מרפא אותה. ותירצו דכל זה בתפילה ארוכה, אבל בתפילה קצרה, א"א לבדוק ע"פ התפילה אם שגורה היא אם לאו.

והשתא י"ל אף כאן התקשה הילקוט מדוע היה צריך משה רבינו לומר איני מניחך עד שתודיעני אם תעשה שאלתי, והלוא היה בידו לבדוק ע"פ תפילתו. ע"כ תירץ הילקוט דכל תחינתו היתה כדי להיכנס לארץ, דהיינו ה' תיבות בלבד, "אעברה נא ואראה את הארץ", ובתפילה קצרה כזו א"א לבדוק ע"פ התפילה אם שגורה היא אם לאו, ולכן היה צריך לבקש בקשה מיוחדת כדי לידע אם תפילתו התקבלה.

המאור שכתורה בשם "פנינים יקרים"

פֶּן תִּשְׁפַח אֶת הַדְּבָרִים אֲשֶׁר רָאוּ עֵינֶיךָ.... (ד, ט)

איתא ב"תנא דבי אליהו" (רבה פרק י"ג אות ג') ומובא ב"ראשית חכמה" (שער התשובה) וז"ל: אומרים לו לאדם עד שאתה מבקש רחמים על ד"ת שיכנסו בתוך מעיך, בקש רחמים על עבירות שעברת שימחלו ומתוך כך תהא שומע וזוכרה עכ"ל. לפי זה אומר הגאון רבי אברהם יששכר בער הכהן בספרו "חסד לאברהם" וזה פירוש הפסוק "ולא עברתי ממצוותיך", היינו שלא עברנו שום דבר מתורתך ומחמת זה "לא שכחתי" היינו שכחת התורה. ובזה מתורצת הקושיא של הראשונים על לאו דלא תשכח, הא שכחה היא ממילא, איך שייך על זה ציווי. לפי הנ"ל זה נפלא, שהלאו הוא שלא יעבור עבירות בפועל דעל ידי זה ישכח את התורה, אבל אם יהיה ניזהר מעבירות מתוך כך הנשמה מושכת על השורש, ותוכל להיות דבוק באלוקים חיים. כי ע"י עוונות ח"ו לא יכולה להיות דביקות כמאמר הכתוב (ישעיהו נו, ב): עוונותיכם היו מבדילים וכו'..... וזה "השמר לך....פן תשכח", היינו, מחמת השמירה מן העבירות ממילא לא תשכח. להתעזר באהבתך

אפילו הוא נוטל את נפשך: פסגת אהבת ה' שיכול יהודי להגיע אליה!

וּבְכֹל נִפְשֶׁךָ (ו, ה) אפילו הוא נוטל את נפשך (רש"י)

יש לדייק, לא נאמר ברש"י: תתן לו את נפשך, אלא נוטל את נפשך. כי אמנם כאשר אדם נותן מדעתו את נפשו לבוראו, בלי ספק יש בזה מעלה גדולה ונשגבה, ועדיין אין זה הדרגה העליונה, שהרי עשה זאת מדעתו ומרצונו. הדרגה הגבוהה ביותר היא כאשר הקב"ה נוטל ממנו את נפשו, שלא ברצונו ומבלי שהוא שואל לדעתו, כאשר אינו מבין מדוע למה, ובכל זאת הוא אוהב את ה' יתברך, זו פסגת אהבת ה' שיכול יהודי להגיע אליה! כך גם לגבי "בכל מאודך", שאותה פירשו חז"ל: בכל מידה ומידה שהוא מודד לך, לא רק מה שהאדם עצמו מחליט ומבין, אף שגם בזה יש מעלה גדולה כשהאדם מקבל באהבה דין שמים, אך כאשר מן השמים מודדים לו, והוא כלל אינו מבין מה פשר הדבר ועל מה ולמה נגזרה עליו הנהגה שכזאת, אך בכל זאת אוהב את הקב"ה, זו אהבת ה' בדרגה שאין למעלה ממנה.

ספר "ושלל לא יחסר"

חולצה לחג או יין לקידוש: שאלה: עני מרוד שיש לו כסף לקנות לחג או חולצה חדשה או יין לקידוש מה יקנה? תשובה: כתב בספר "בן יהודע" מסכת שבת (קיד.): מנין לשינוי בגדים מן התורה? שנאמר: ופשט את בגדיו ולבש בגדים אחרים, ועפ"ז יש חיוב מדאורייתא להחליף בגדיו לכבוד שבת. ובמסכת יומא (כג): איתא: בגדים שבישל בהן קדרה לרבו לא ימזוג בהן כוס לרבו. ולמרות שיש לימוד אחר שממנו לומדים שיש חיוב להחליף בגדים לכבוד שבת שנאמר

"וכבדתו", שלא יהיה מלבושו בשבת כמלבושו של חול, בכל זאת צריך גם את הלימוד "מופשט את בגדיו ולבש בגדים אחרים". צריך להבין מאי נ"מ מהיכן למדים זאת? ומבאר הבן יהודע, כי הפסוק "וכבדתו", הוא מהנביאים, משא"כ הפסוק "ופשט את בגדיו" הוא פסוק מן התורה. ונפק"מ לשאלה ששאלנו. אם נאמר שחיוב החלפת בגדים הוא מדאורייתא שנאמר; ופשט הכהן.... ברור שקניית החולצה קודמת, וקידוש יעשה על הפת. משא"כ אם הלימוד הוא מהפסוק וכבדתו, הרי שקניית החולצה שווה במעלתה לקניית היין ששניהם מדרבנן. יש עוד ספרא להעדיף קניית חולצה מקניית יין, היות ומצות קידוש היא רק מצוה לשעתה, ומצות החלפת הבגדים היא מצוה המתמשכת על פני כל השבת.

רב זילברשטיין שליט"א בספרו חשוךי חמד על מסכת יומא

פתגם: מה עושה הפחודן? פחוד ממות ומת מפחד

ספר "שמחלה"

חקירה: אין קוראים בחומשים בבית הכנסת

מפני כבוד הציבור, שלא יראה שהציבור עני שאין לו כסף לקנות ספר תורה כשר, או שאין זה כבודו לקרוא בספר שאין לו קדושת ספר תורה. (שיעורי ר' ר שמואל בכא בתרא עמוד שכז)

ספר "קובץ יסודות וחקירות"

סיפור: חשבון מאוזן

החתם סופר היה מאריך בתפילת שמונה עשרה. פעם אחת, בתום התפילה, ניגש אליו אחד מהתלמידים ושאל. רבי, האם אין כדאי יותר שלא להאריך כ"כ בתפילה? הנה באותו זמן שרבי התפלל שמונה עשרה, הספקתי אני לסיים את התפילה וגם ללמוד שני דפי גמרא עם תוספות. השיב לו רבי משה: הלא אמרו חז"ל: המאריך בתפילתו מאריכין לו ימיו ושנותיו. א"כ ע"י אריכות התפילה אזכה לחיות יותר וממילא אוכל להשלים את דפי הגמרא שכביכול, החמצתי בגלל אריכות התפילה. ספר חד וחלק ב'

שבת שלום!

יוצא לאור לרפואה שלימה של דינה בת מרים, רפאל יהודה בן מלכה, אליהו בן מרים, שלמה בן מרים, ג'ילברט יפה בת מרים. לעילוי נשמת של דניאל בן רחל, לעילוי נשמת של ג'ינט מסעודה בת ג'ולי יעל, לעילוי נשמת של שלמה בן מוחה.

